

# SERVET VERGİLERİNİN TARİHSEL SÜREÇ BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

## ASSESSMENT OF WEALTH TAXES IN THE CONTEXT OF HISTORICAL PROCESS



Eda YILMAZ\*

### ÖZ

Modern toplumlarda servetin yeni formlara bürünmesi ekonomik etkinlik ve gelir eşitsizliği bağlamında servet vergilerini yeniden sorgulanır hale getirmiştir. Gelir eşitsizliğine çözüm yolu olarak sunulan servet vergilerinin nasıl uygulanması gerektiği konusunda fikir birliğinin sağlanamamış olmasının yanında ülke uygulamalarının da birbirinden farklılık göstermesi ekonomiyeye olan potansiyel etkisine dikkat çekmektedir. Bu çalışmada ilk olarak servet ve servet vergilerinin iktisadi düşünce içerisindeki seyri ele alınmakta, son 50 yıl içerisinde ortaya çıkan gelir eşitsizliğine yer verildikten sonra ise Türkiye'deki servet vergisi uygulamaları incelenmektedir. Nihai olarak Türkiye'deki servet vergilerinin diğer vergiler içerisindeki yeri incelendikten sonra OECD karşılaştırmaları sonucunda görülmektedir ki son 10 yıl içerisinde servet vergilerinin top-

### ABSTRACT

In modern societies, wealth has new forms and it leads to debates within the context of economic efficiency and income inequality. While there is no consensus on the wealth taxation system to decrease income inequality, its implementation in different countries also varies due to the potential effects on economies. In this study, the concept of wealth and wealth taxes throughout economic history and a sharp income inequality arising for the last 50 years and then the wealth taxes in Turkey are examined in line with this concept. Finally, it is observed that while the wealth tax ratio among other taxes has been rising for the last 10 years in Turkey, it still remains below the OECD average. Moreover, the average wealth tax ratio in OECD has been decreasing for the last 50 years and this leads

\* Araş. Gör., Hacettepe Üniversitesi, İİBF, Maliye Bölümü, edayilmaz@hacettepe.edu.tr, ORC- ID: 0000-0002-1397-1936.  
Yılmaz, E. (Temmuz 2020). Servet Vergilerinin Tarihsel Süreç Bağlamında Değerlendirilmesi, *Vergi Raporu*, 250, (34-49).

lam vergiler içerisindeki payı artmasına rağmen OECD ortalamasının altında kalmaktadır. OECD genelinde ise servet vergilerinin payı son 50 yıl içerisinde azalmakta ve servetlerin yeterince vergilendirilmediği kaygısına neden olmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Mülkiyet hakkı, Servet eşitsizliği, Servet vergileri.

**Jel Sınıflandırma Kodları:** D31, H21, H71.

## GİRİŞ

Servet ve servet ile alakalı varlıkların vergilendirilmesi tarih boyunca çeşitli dönemlerde farklı bakış açıları ile ele alınmış bir konudur. Kamu maliyesi açısından gelir ve harcamalar dışında servet de mali gücün bir göstergesi olarak düşünülmektedir. Ancak bu vergiler içerisine dahil edilen mal ve haklar ile bunların ölçülmesi, zaman içerisinde çeşitlilik göstermektedir. Bu çeşitlilik aynı zamanda ülkeden ülkeye de değişmektedir. Servetin vergilendirilmesine bakıldığında servet üzerinden ve servetin transfer edilmesinden alınmak üzere iki farklı kategori söz konusudur. Servet transferinin vergilendirilmesinde özellikle değinilen konular arasında mülkiyet hakkı ve bu hakkın intikali ile ilgili görüşler de yer almaktadır.

Bu çalışmada öncelikli olarak servetin ne ifade ettiğine değinildikten sonra bu değerlerin vergilendirilmesinin ne anlama geldiği kısaca açıklanmıştır. Bu açıklamayı takiben servet vergilerinin tarihine iktisadi düşünce içerisindeki seyri de dikkate alınarak değinilmektedir. Servet vergilerinin sınıflandırması yapıldıktan sonra ise özellikle günümüzde dikkat çeken çalışması ile Piketty'nin bu konuyu ele almasına yer verilmeyle birlikte Piketty'nin ortaya koyduğu öneriler doğrultusunda bu önerilerin ekonomik etkinliğine

to concerns as to whether wealth taxation is insufficient.

**Keywords:** Property rights, wealth inequality, wealth tax

**Jel Classification Codes:** D31, H21, H71

dair analizi içeren karşıt görüşler de ele alınmaktadır. Nihai olarak servet vergilerinin genel değerlendirilmesi yapıldıktan sonra ise Türkiye'deki uygulamaları ele alınarak karşılaştırma yapılabilmesi amacıyla Fransa ve Almanya'daki servet vergilerine de kısaca değinilmektedir.

## 1- SERVET ve SERVET VERGİSİNİN TANIMI

Servetin açıklanmasında kullanılabilecek ve zaman zaman anlam karışıklığına yol açan bir çok İngilizce kavram bulunmaktadır. Bunlardan biri 'wealth' diğeri ise 'capital' kelimesidir. 'Wealth' kelimesi birey ve grupları genel anlamda kapsarken, 'capital' kelimesi ise reel anlamda mal stoğu, parasal anlamda ise mübadele değerine sahip elde tutulan nakit ve varlıkları ifade etmekte, daha geniş bir perspektiften yaklaşıldığında ise kişilerin fiziki ve zihinsel yetenekleri de bu terim altında değerlendirilmektedir. Bu kapsamda ele alınabilecek bir diğer kelime 'asset' ise 'property' kelimesinin sahipliğini ifade etmektedir. İngilizce'de iktisadi servet genel olarak 'wealth' ile ifade edildiğine göre 'property tax' ifadesindeki 'property' kelimesi ise emlak manasına gelmektedir (Bkz. Tait<sup>1</sup>;Tuncer<sup>2</sup>). Servet kavramında ortaya çıkan bu karmaşanın nedeni ise; mülkiyet, mülkiyet hakkı, sermaye ve servet

<sup>1</sup> Alan A. TAIT. *The Taxation of Personal Wealth*. Chicago: University of Illinois Press. 1967. s. 2-3.

<sup>2</sup> Selahattin TUNCER. *Teoride ve Pratikte Servet Vergileri*. Sulhi Garan Matbaası Varisleri Koll. Şti. İstanbul. 1966. s. 28.

kavramlarının eş anlamda ve birbirlerinin yerine kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Gerçekte bu kavramlar anlam bakımından yakın olmakla birlikte aralarında az da olsa farklılıklar bulunmaktadır. Servet denilince bireylerle ilişkilendirilen ve gelecekteki tüketim için saklanan bir stok; sermaye denilince ise teşebbüslerle ilişkilendirilen ve gelecekteki üretim için saklanan bir stok kavramı düşünülmektedir.<sup>3</sup>

Her ne kadar servetin kendisinin de gelir yaratma kapasitesi varsa da, servet oluşumunun temelinde gelir yatmakta ve başlangıçta servetin bir üretim süreci sonucunda yaratılan gelir ile sağlanmış olması gerekmektedir. Gelecek dönemler için saklanan gelir, serveti oluşturmakta ve servet ekonomik birimlerin tasarrufları anlamına gelmektedir. Tasarrufların değişik amaçlarla kullanılabilmesi sonucu değişik servet öğeleri ortaya çıkmaktadır. Bu durumda servet oluşturma temel öğeleri; üretim, spekülasyon, gelecekteki tüketim, miras bırakma arzusu, sosyal prestij ve enflasyon olarak sıralanabilir.<sup>4</sup> Bu açıklamalar eşliğinde servet ve servet vergilerinin tanımı şu şekilde yapılmaktadır:

*“...servet, bir gerçek ya da tüzel kişinin belli bir zaman dilimi içinde sahip olduğu ekonomik değerlerin tamamını ifade eden kavram olup .... servet vergileri, kişilerin ekonomik faaliyetleri değil de, sahip oldukları ekonomik varlıklarını konu edinen vergilerdir. Bu vergiler, kişilerin belirli bir anda malik oldukları her türlü menkul ve gayrimenkullerin toplam değeri üzerinden alınan dolaysız vergilerdir...”<sup>5</sup>*

## 2- SERVET VERGİLERİNİN KISA TARİHİ ve İKTİSADİ DÜŞÜNCE İÇERİSİNDEKİ SEYRİ

Servet vergilerinin tarihi eski Yunan ve Roma'ya kadar uzanmakta ve servetin bu dönemlerdeki basit bünyesinde verginin merkezini gayrimenkuller oluşturmaktadır. XIII. asırdan itibaren servet vergileri şehirlerin karşılaştığı sıkıntı ve buhranların atlatılması ve komün ihtiyaçların karşılanması amacıyla kullanılmış ve Haçlı Seferleri'nin finansmanında kullanılması ile birlikte devlet vergisi olarak belirmeye başlamıştır. Bu dönemde esas itibarıyla gayrimenkulleri konu edinen servet vergilerinde aslında kıt olan menkul servetler, bilhassa ziynet ve nakit paralar vergi dışı kalmıştır.<sup>6</sup>

Servet hakkındaki sistematik düşüncenin ilk olarak Merkantilist düşünce ile birlikte ortaya çıktığı düşünülmekte ve servetin asıl kaynağı altın ve gümüş olarak kabul edilmektedir. Merkantilizme tepki olarak ortaya çıkan fizyokratik düşüncede ise üretken olan ve üretim artışına yol açan tek uğraşı tarım sektörüdür; esas servet mal üretimiyle elde edilir, esas üretken faaliyetler tarımsal faaliyetler olup para servetin dağıtımını sağlayan bir araç olarak görülmüştür.<sup>7</sup> Klasik iktisat anlayışı ile birlikte değer sözcüğü farklılaşarak, kullanım değeri ve 'değişim değeri' olarak ikiye ayrılmakta ve servet, fertler veya milletin sahip olduğu değişim değerine sahip malların toplamından ibaret olarak görülmektedir.<sup>8</sup> Bu bağlamda servetin varlığı ile birlikte servet intikallerinde malın mülkiyetinin el değiştirmesi söz

<sup>3</sup> Fethi HEPER. *Türkiye'de Servetlerin Vergilendirilmesi*. Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları. Ankara. 1982. s. 5.

<sup>4</sup> Fethi HEPER. *a.g.e.* s. 6-16.

<sup>5</sup> Hüseyin ŞEN ve İsa SAĞBAŞ. *Vergi Teorisi ve Politikası*. Kalkan Matbaacılık. Ankara. 2016. s. 203.

<sup>6</sup> Selahattin TUNCER. *a.g.e.* s. 37.

<sup>7</sup> Akif ERSOY. *İktisadi Teoriler ve Düşünceler Tarihi*. Nobel Yayın Dağıtım. Ankara. 2008. s. 160-254.

<sup>8</sup> Adam SMITH. *Milletlerin Zenginliği*. (A. Derin ve G. Kazgan, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. İstanbul. 2006. s. 30.

konusu olduğu için üzerinde durulması gereken hususlardan bir tanesi de mülkiyet hakkı ve mülkiyet hakkının intikali olmuştur. Klasik görüşe göre mülkiyet hakkı, kişi ile eşya üzerinde mutlak ve sınırsız bir hakimiyet sağlayan yetkilerden oluşmaktadır. Mülkiyet hakkı geniş bir yetki sağlaması nedeniyle, bu hakkın miras yoluyla kanuni mirasçılara geçmesi veya yaşayanlar arası tasarruflarla üçüncü şahıslara intikali mümkün olup vergi sistemleri içerisinde sıklıkla servet intikal vergilerine rastlanmaktadır.<sup>9</sup>

Sosyalist görüşte ise servetin bölüşümü ve mülkiyet konularına gösterilen alaka, servetin ne suretle teşekkül ettiği ve mahiyetinin neden ibaret bulunduğu mevzuu karşısında gösterilmiş değildir. Marx iktisadi manada servetin bir nevi mal birikimi olduğunu kabul etmiştir; kanaatine göre kıymet ifade eden şeyler özellikle maddi eşyadan ibaret değildir, ancak bunlar gayri maddi kıymetlerin yaratılması için lüzumlu vasıtalar. Klasik görüşten farklı olarak Marksist düşüncede üretim araçlarının mülkiyeti kamuya ait olduğu için özel mülkiyet dolayısıyla mülkiyet hakkı söz konusu olmayıp, bu hak kişilerden alınarak toplum adına devlete verilmiştir. Bu nedenle mülkiyet hakkının reddi ile birlikte servetten ve dolayısı ile servet intikal vergilerinden de bahsetmek mümkün değildir.<sup>10</sup>

Tarihsel süreç içerisinde servet ve servet üzerinden alınan vergilere atfedilen değer değişmesi ve modern toplumların ekonomik yapılarının gelişmesi ile birlikte servet, finansal var-

lıklar ve hisse senedi gibi farklı yeni formlara da bürünmüştür. Bu gelişim servetin politik ve ideolojik birçok tartışmanın merkezinde yer almasına neden olmuş ve servet vergilerinin adil olmadığı kabul edilen gelir dağılımını daha adil hale getirebileceği düşüncesini doğurmuştur (Bkz. Şen ve Sağbaş<sup>11</sup>; Nadaroğlu<sup>12</sup>). Modern görüşte de klasik görüşte olduğu gibi üretim araçlarının mülkiyeti özel kesime ait olup mülkiyet hakkına konu olan mal ve hakların üzerinde kişilerin dilediği gibi tasarruf yetkisi bulunmaktadır. Bu nedenle mülkiyet hakkının miras yolu ile veya diğer hallerle intikali de söz konusudur.<sup>13</sup> Modern toplumların karmaşık yapısı ile birlikte servet vergilerinin yapısı ve buna ait teoriler de çeşitlilik göstermeye başlamıştır.

### 3- SERVET VERGİLERİNİN SINIFLANDIRILMASI ve GÜNÜMÜZ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Servet üzerine salınan vergiler başlıca iki kategoride sınıflandırılmaktadır. İlki net servet vergisidir. Net servet vergisi mükelleflerin vergilendirilebilir varlıklarının net değeri üzerinden alınmakta ve toplam servetten yükümlülüklerin düşülmesi olarak tanımlanmaktadır. Bir diğeri ise transfer vergileri olup bu vergiler transfer edilen vergilendirilebilir varlıkların net değeri üzerinden alınmaktadır (Bkz. Cremer ve Pestieau<sup>14</sup>; Heper<sup>15</sup>). Transfer vergileri ayrıca devreden-esaslı (transferor-based) ve alıcı-esaslı (recipient-based) olarak ikiye ayrılmaktadır. Devreden-esaslı vergiler;

<sup>9</sup> Sami KÜKRER. *Türk Vergi Sisteminde Servet İntikallerinin Vergilendirilmesi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları. Eskişehir. 1987. s. 10-11.

<sup>10</sup> Sami KÜKRER. *a.g.e.* s. 11-13.

<sup>11</sup> Hüseyin ŞEN ve İsa SAĞBAŞ. *a.g.e.* s. 204.

<sup>12</sup> Halil NADAROĞLU. *Kamu Maliye Teorisi*. Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. İstanbul. 1989. s. 347.

<sup>13</sup> Sami KÜKRER. *a.g.e.* s. 14.15.

<sup>14</sup> Helmuth CREMER ve Pierre PESTIEAU. *Wealth and Wealth Transfer Taxation: A Survey*. Tax Systems: Whence and Whither? Conference. Malaga. 1996. s. 1.

<sup>15</sup> Fethi HEPER. *a.g.e.* s. 26.

sağlar arası transfer olan intikal vergisi (gift tax), ölüme bağlı transfer olan veraset vergisi (estate tax) olabildiği gibi her ikisini içeren bir vergi de olabilir. Alıcı-esaslı vergiler; sağlar arası transfer olan intikal vergisi (gift tax), ölüme bağlı transfer olan veraset vergisi (inheritance tax) veya yine her ikisini de içeren bir vergi olabilmektedir.<sup>16</sup>

Servetin vergilendirilmesinde özellikle iki sorun dikkat çekmekte olup bunlardan ilki çifte vergilendirmedir. Burada vergi mükellefinin vergiye konu olan net servetinin birden fazla vergilendirilmesi söz konusudur ve bu sorun ülkelerin karşılıklı gerçekleştireceği vergi anlaşmaları ile çözülmekte ve bu anlaşmalar altında taşınmazlar genellikle bulundukları ülkede vergilendirilmektedir. İkincisi ise aynı jenerasyon içerisinde veya beklenmeyen ölümlerde gerçekleşen transfer vergilemesidir. Bu problem genellikle ölüme bağlı servet transferini takiben serveti devralan kişinin kısa bir süre içerisinde vefat etmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır.<sup>17</sup> Buna çözüm olarak Amerika Birleşik Devletleri'nde; mirasın devrinin itibaren devralan kişinin, devreden kişinin ölümünü takip eden 2 sene içerisinde vefat etmesi durumunda, bu miras %100 vergi indirimine tabidir.

Bu değerlendirmelere ek olarak servet vergilerinin, adil olmadığı kabul edilen servet ve gelir dağılımına olan etkileri oldukça dikkat çekici olmakla birlikte, son zamanlarda küresel adaletsizliğin birçok ülkede artış gösterdiği de genel olarak kabul görmektedir. Piketty, Saez, Zucman vd. tarafından yapılan çalışmalar sonucunda or-

taya konmuştur ki hem gelir hem de servetteki eşitsizlik artış göstermektedir. Bu nedenle iktisadi çevrelerce odaklanılan önemli konulardan bir tanesi de vergi sisteminin bu eşitsizliği iyileştirebilecek bir şekilde rol sahibi olup olmayacağıdır.<sup>18</sup>

Servet ve gelirdeki eşitsizlikte servet sahiplerinin gelir akışının belirlenmesinin ve ölçülmesinin zorluğu nedeniyle gelir vergisinin yeterli olmadığı değerlendirilmesinde artan oranlı servet vergisi önerilmektedir. Başlıca sebepleri arasında servetteki eşitsizliğin gelir eşitsizliğinden daha fazla olması ve özellikle son 50 yıl içerisinde ciddi artış göstermesi bulunmaktadır. Servet eşitsizlikleri başlangıçta nasıl meşrulaştırılmış olursa olsun, servetler katlanır, bu artış tüm sınırları aşar ve kamu yararı bağlamındaki her tür olası akılcı mazeretin ötesine geçer. Girişimciler bu nedenle, yalnızca nesiller geçtikçe değil, tek bir ömrün sınırları içinde dahi rantiyerlere dönüşme eğilimindedir. Dünya genelinde en büyük servetlere artan oranlı yıllık bir vergi konmasını meşru kılan temel gerekçe de budur (Bkz. Jones<sup>19</sup>; Piketty ve diğerleri<sup>20</sup>; Piketty<sup>21</sup>).

Servet vergilerinden bir diğeri olan veraset ve intikal vergileri ise doğrudan mülkiyet müessesesinin varlığı ve devamlılığı ile alakalıdır. Veraset vergilerini savunanlar özellikle *fırsat eşitliği* kavramının üzerinde durmakta ve bu yaklaşıma göre herkes fırsatlar açısından mümkün olduğunca eşit koşullarda olmalıdır. O halde veraset ve intikal vergileri de servet vergilerinin kendisi gibi kademeli olarak vergilendirilmelidir.<sup>22</sup>

<sup>16</sup> Rebecca S. RUDNICK ve Richard K. GORDON. "Taxation of Wealth". Tax Law Desing and Drafting, V1. (chapter 10). International Monetary Fund. 1996. s. 2.

<sup>17</sup> Rebecca S. RUDNICK ve Richard K. GORDON. a.g.e. s. 22-26.

<sup>18</sup> David BRADBURY. "Discussion of Presentations by Michael Keen, Gabriel Zucman and Thomas Piketty - Wealth Policy Challenges and Recent Debate". Taxing Wealth: Past, Present, Future (Ed. C. Astarita). 2015. s. 26-27.

<sup>19</sup> Charles I. JONES. "Pareto and Piketty: The Macroeconomics of Top Income and Wealth Inequality". Journal of Economic Perspectives. Sayı 29. 2015. s. 35-36.

<sup>20</sup> Thomas PIKETTY ve diğerleri. "Rethinking Capital and Wealth". (<http://piketty.pse.ens.fr/files/PikettySaezZucman2013RKT.pdf>). Erişim tarihi: 10 Şubat 2020.

<sup>21</sup> Thomas PIKETTY. *Yirmi Birinci Yüzyılda Kapital* (H. Koçak, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. İstanbul. 2014. s. 478.

<sup>22</sup> Thomas PIKETTY. a.g.e. s. 6-7.

**Tablo 1:** Dünya Hiyerarşisinin Tepesindeki Servetlerin Büyüme Oranı (1987-2013)

| Yıllık Ortalama (Reel) Büyüme Oranı (enflasyondan arındırılmış) | 1987-2013 Dönemi |
|-----------------------------------------------------------------|------------------|
| En zengin yüz milyonda birin serveti                            | %6,8             |
| En zengin yirmi milyonda birin serveti                          | %6,4             |
| Yetişkin başına ortalama servet (dünya)                         | %2,1             |
| Yetişkin başına ortalama gelir (dünya)                          | %1,4             |
| Yetişkin nüfus (dünya)                                          | %1,9             |
| GSYH (dünya)                                                    | %3,3             |

**Kaynak:** Piketty, T. (2014). Yirmi Birinci Yüzyılda Kapital. s. 468.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere 1987-2013 yılları arasında dünya servetinin en üst dilimleri yıllık %6-7 oranında artarken, dünyadaki ortalama servet %2,1 ve ortalama gelir ise yalnızca %1,4 oranında büyümektedir.

Servet ve gelir akımları arasında meydana gelen bu büyük uçurumların kademeli olarak vergilendirilmesini savunan Piketty'nin önerisinin hayat bulması halinde ekonomik yansımalarının nasıl olacağı ise diğer dikkat çekici husustur.

Washington bazlı düşünce kuruluşu olan Tax Foundation raporunda<sup>23</sup> Piketty'nin önerilerine hem ekonomik hem de bölüşüm açısından getirdiği eleştirilerde Piketty tarafından sunulan oranların bazıları aşağıdaki Tablo 2'de gösterildiği üzere modellenmiş ve olası ekonomik etkileri ile ilgili olası sonuçlar tahmin edilmiştir.

Yapılan bu çalışmaya göre üç özellik bu vergilemenin ekonomiye verebileceği potansiyel zararı ortaya koymaktadır. Birinci olarak, verilen oranlardaki servet vergisi kendisinden çok daha yüksek bir gelir vergisine eşittir. Örneğin, eğer varlığın vergi öncesi getiri %8 ise, bu varlığa uygulanan yüzde 1'lik servet vergisi yüzde 12,5'luk bir gelir vergisine eş olmaktadır. İkinci olarak birçok insanın serveti; ekipmanın, yapının, fikri mülkiyetin ve üretimde kullanılan diğer sermayelerin elde tutulmasını kapsamaktadır ve bunlar vergi sonrası beklenen getirilere oldukça duyarlıdır. Bu durumda ufak bir miktar gibi gözükse servet vergisi üretkenlikte daha büyük bir düşüşe sebebiyet verebilmektedir.

**Tablo 2:** Servet Vergisi Senaryosu'nun Hesaplanan Olası Sonuçları

| Mevcut Sisteme Göre Ekonomi ve Bütçede Meydana Gelen Değişiklikler |        |
|--------------------------------------------------------------------|--------|
| GSYH                                                               | %-4,85 |
| Özel Kesim GSYH                                                    | %-5,03 |
| Özel Kesim Stoğu                                                   | %-13,3 |
| Ücret Oranı                                                        | %-4,15 |
| Özel Kesim Çalışma Saati                                           | %-0,92 |
| Tam Zamanlı İş (bin)                                               | -886,4 |

**Kaynak:** Schuyler, M. (2014). s. 7.

<sup>23</sup> Michael SCHUYLER. "The Impact of Piketty's Wealth Tax on the Poor, the Rich and the Middle Class" (Report No: 225). Tax Foundation. Washington. 2014

Yukarıdaki tabloda özetlendiği üzere yapılan çalışma sonucundaki verilere göre; özel kesim sermayesi %13,3 ve ücretler %4,2 düşecek ve iş fırsatları ise 886.000 azalacaktır. Ayrıca ekonomideki toplam mal ve hizmet çıktı miktarının (GSYH) ise yaklaşık %4,9 azalacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Servetin vergilendirilmesi ve bunun gelir dağılımı üzerinde yaratacağı olumlu etki ile birlikte bu görüşe karşı ekonomik etkinliği azaltacağı

tartışmalarının yanında ülke uygulamalarına baktığında bu vergilerin toplam vergiler içerisindeki ağırlığı azalmakta yani servet vergilerinin ekonomiye olabilecek negatif etkilerinin birincil planda tutulduğu görülmektedir.

#### 4- TÜRKİYE'DE SERVET VERGİLERİ

Türkiye'de uygulanan servet vergileri; genel-özel, objektif-subjektif, sürekli-geçici vergiler gibi çeşitli şekillerde gruplandırılabilir.

**Tablo 3:** Servet Vergilerinin Sınıflandırılması

| Sınıflandırma    | Servet Vergisi Türü                  | Örnek                      |
|------------------|--------------------------------------|----------------------------|
| Konusu (Kaynağı) | Doğrudan servetten alınan vergiler   | Emlak Vergisi              |
|                  | Servet transferinden alınan vergiler | Veraset ve İntikal Vergisi |
|                  | Servet artış vergileri               | Varlık Vergisi             |
| Kapsamı          | Genel                                | Veraset ve İntikal Vergisi |
|                  | Özel                                 | Emlak Vergisi              |
| Objektifliği     | Objektif                             | Motorlu Taşıtlar Vergisi   |
|                  | Subjektif                            | Veraset Vergisi            |
| Sürekliliği      | Sürekli                              | Motorlu Taşıtlar Vergisi   |
|                  | Geçici                               | Olağanüstü Servet Vergisi  |

**Kaynak:** Şen, H., Sağbaş, İ. (2016). Vergi Teorisi ve Politikası. s. 205

Yukarıdaki Tablo 3'te Türkiye'deki servet vergileri konusu (kaynağı), kapsamı, objektifliği ve sürekliliğine göre sınıflandırılmıştır. Servet vergileri konusu (kaynağı) bakımından sınıflandırıldığında; eğer bu vergiler gerçek ve tüzel kişilerin menkul ve gayrimenkul mal ve eşyaları üzerinden alınıyorsa doğrudan servetten alınan vergiler türüne girmekte ve emlak vergileri bu sınıflandırmaya örnek teşkil etmektedir. Mükellefin servet unsurlarının tamamı vergilendirme kapsamında ise genel, yalnızca bir veya birkaç unsur vergilendirme kapsamında ise özel servet vergileri söz konusu olmaktadır. Bu vergilere sırası ile emlak vergisi ile veraset ve intikal vergisi örnek gösterilebilir. Objektiflik kriterine göre veraset ve intikal vergisinde akrabalık derecesi gibi kişisel özelliklerin dikkate alınması bu ver-

gileri subjektif özellikli kılarken; motorlu taşıtlar vergisinde olduğu gibi, taşıtın yaşı, motor hacmi gibi özelliklerin dikkate alındığı vergi türleri ise objektif vergiler olarak nitelendirilmektedir. Son sınıflandırma türü vergilerin sürekliliği ile ilgilidir. Süreklilik/devamlılık gösteren vergiler olağan vergiler olarak, süreklilik arz etmeyen ve olağanüstü koşullarda uygulama alanı bulan vergiler ise olağanüstü vergiler olarak adlandırılmakta ve Türkiye'de kısa bir süre uygulanan varlık vergisi bu sınıflandırmaya örnek teşkil etmektedir.

Yukarıdaki sınıflandırmalar ışında Türkiye'de; servetten alınan vergiler emlak vergisi ve motorlu taşıtlar vergisi, servet transferinden alınan vergiler olarak ise veraset ve intikal vergisi olarak sıralanabilir.



#### 4.1- Emlak Vergisi

Emlak vergisi Roma zamanına kadar uzanan bir geçmişe sahip en eski vergi türlerinden biridir. Servet unsurları arasında yer alan bina ve arazi öteden beri vergi ödeme gücünün bir karnesi olarak kabul görmüş ve bu sebeple emlak vergisi tarihin her döneminde uygulanmıştır. Bu vergisinin konusunu ise Türkiye içinde bulunan bina ve araziler oluşturur. (Bkz. Nadaroğlu<sup>24</sup>; Şenyüz<sup>25</sup>). Emlak vergisinde ödenecek vergi hem mükellefin hem de konutun niteliğine bağlı değişebilmesi nedeniyle 'yarı şahsi servet vergisi' olarak da kabul edilir; mahalli idareler tarafından tarh ve tahsil olunan lokal bir vergidir, bu verginin uygulandığı ülkelerin pek çoğunda emlak vergisinin tahsili devlet tarafından mahalli idarelere bırakılmıştır.<sup>26</sup>

Emlak vergisinde matrah, verginin konusunu oluşturan bina ve arazinin değeridir. Bu durumda binalar için değer, bina metrekare normal inşaat maliyetleri ile binaya ait veya isabet eden arsa değeri toplanarak bulunan değerdir; arazi değeri ise, takdir komisyonlarında arsa için mahalle, cadde, sokak veya değer bakımından farklı bölgeler dikkate alınarak, araziler için, arazinin cinsi itibarıyla takdir edilen asgari birim değerlere göre hesaplanan bedeldir.<sup>27</sup> Bina ve arazi vergilerinin hesaplanmasında değişik matrahlardan yararlanılması da ileri sürülmektedir. İngiliz iktisatçı N. Kaldor Türk vergi sistemi hakkında hazırladığı raporda arazi vergisinin, arazinin potansiyel hasılası üzerinden alınmasını önermiştir.<sup>28</sup>

Kaldor'un önerisi şu şekilde yorumlanmaktadır; tarım kesimi üzerine salınacak ve üretimi arttırmaya yönelik vergi, fiilî üretim üzerine değil, arazinin potansiyel üretimi üzerine salınmalıdır. Veri teknoloji ile araziden alınabilecek ürün toplamının dikkate alınması ve bunun üzerine belirli oran uygulanarak, hem arazinin verimli kullanılması sağlanabilir [ekilmeyen boş arazi üzerinden de vergi alınması söz konusu olduğu için] hem de vergi tarifesi artan oranlı hale getirilerek, politik reforma yol açabilecek şekilde arazi mülkiyet dağılımı düzenlenebilir.<sup>29</sup>

#### 4.2- Motorlu Taşıtlar Vergisi

Türk vergi sistemindeki servet vergilerinden bir diğeri ise motorlu taşıtlar vergisidir (MTV). Mükellefin sahip olduğu servet unsurlarının tamamı yerine yalnızca kanunda sayılan motorlu taşıtlar kapsamında vergi alınması nedeniyle MTV özel servet vergisi niteliğindedir. MTV ülkemizde 197 Sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu'nda düzenlenmektedir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan bir çok ülkede uygulama alanı bulunan MTV'nin; motorlu taşıtların satın alınması, motorlu araçlara sahip olunması, yol kullanımı, motorlu taşıtların taşıdığı mala bağlı olarak değişen uygulamalarına rastlanabilmektedir.<sup>30</sup> Motorlu taşıtlar vergisinin salınmasında genel olarak geçerli olan tek bir kriter belirlemek zordur. Vergilendirmenin yapılmasında silindir hacmi, büyüklüğü, motor gücü gibi çeşitli kriterler esas alınmaktadır.<sup>32</sup> Türki-

<sup>24</sup> Halil NADAROĞLU. *a.g.e.* s. 350-351.

<sup>25</sup> Doğan ŞENYÜZ ve diğerleri. *Türk Vergi Sistemi*. Ekin Basım Yayın Dağıtım. Bursa. 2013. s. 363.

<sup>26</sup> İbrahim ORGAN ve Taha Emre ÇİFTÇİ. "Türkiye'de Emlak Vergisi Uygulamasından Kaynaklanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri". Niğde Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. Sayı 8(4). 2015. s. 130.

<sup>27</sup> Doğan ŞENYÜZ ve diğerleri. *a.g.e.* s. 272-275.

<sup>28</sup> Halil NADAROĞLU. *a.g.e.* s. 352.

<sup>29</sup> Gülsevin OKÇUOĞLU ve Önder İZETTİN. "Aşarın Kaldırılması". İktisat Fakültesi Mecmuası. Sayı 45(1-4). 197. s. 266.

<sup>30</sup> Ahmet ULUSOY ve Tekin AKDEMİR. "Yerel Yönetimlerin Finansman Sorunlarının Çözümünde Motorlu Taşıtlar Vergisi Önerisi". Sosyo Ekonomi. Sayı 2013-1. s. 90.

<sup>31</sup> SEPA (Swedish Environmental Protection Agency). "EU-Fuel and Vehicle Tax Policy". Report No: 5084. SEPA. 2000. s. 14.



ye'de ise otomobil ve taşıtlardan alınan MTV'nin miktar esasına dayanan bir vergi olması ve taşıtların yaşı, cinsi, oturma yeri, motor silindir hacmi ve azami kalkış ağırlığı gibi kriterlere göre ayarlanması nedeniyle vergi adaleti açısından etkinsiz bir durum ortaya çıkarabileceği söylenebilir.<sup>32</sup>

Bilindiği üzere vergiler kamusal ihtiyaçların karşılanmasında önemli bir gelir kaynağıdır ve birçok fonksiyonun yerine geritilmesinde devletler tarafından yönetimi üstlenilmektedir. Ancak bazı mikro fonksiyonların yürütülmesinde yerel yönetimlerden yararlanılmaktadır. Bu nedenle yerel ve bölgesel nitelikteki hizmetlerin finansmanı için emlak vergisi gibi motorlu taşıtlar vergisinin de yerel yönetimlere devri uygun gözükmektedir.<sup>33</sup>

#### 4.3- Veraset ve İntikal Vergisi

Servet vergilerinden emlak vergisi ve motorlu taşıtlar vergisi sahip olunan servetten alınırken veraset ve intikal vergisi servet transferinden dolayı alınmaktadır. Türkiye'de veraset ve intikal vergisi altında iki farklı vergi alınmaktadır. Bunlar bir kimsenin veraset yolu ile –miras veya vasiyet- bir kısım servet unsurlarına sahip olması durumun-

da veraset vergisi; bağış ve diğer bazı yollarla servete sahip olması halinde ise intikal vergisidir.<sup>34</sup>

Literatürde veraset vergisinin; biri paylaşılmamış tereke vergisi, diğeri ise paylaşılmış tereke vergisi (miras payı vergisi) olmak üzere iki ayrı uygulama şekli vardır. *Paylaşılmamış tereke vergisinde*, muristen kalan tereke mirasçılara geçmeden terekenin tamamı üzerinden genellikle artan oranlı bir vergi alınır. *Paylaşılmış tereke vergisinde ise*, tereke paylaşıldıktan sonra her bir mirasçının payı ayrı ayrı ve mirasçının yakınlık derecesi ve diğer şahsi özellikleri dikkate alınarak vergilendirmeye gidilir.<sup>35</sup> Bu ikisinin birlikte uygulanması ise karma yöntemdir. Türk Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu miras paylarının ayrı ayrı vergilendirilmesi yöntemini benimsemiştir. Miras payları vergilendirildiğinden, artan oranlar uygulanmasının da kabulü ile ödeme gücündeki gerçek artışı kavrayacak biçimde, bu servet vergisi türü bir ölçüde subjektifleştirilmiş olmaktadır.<sup>36</sup>

Türkiye'de bu vergi 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu ile yürürlükte bulunmaktadır. Bu kanuna göre vergi oranları da aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir:

<sup>32</sup> İbrahim H. SUGÖZÜ ve diğerleri. "Vergi Adaleti Açısından Motorlu Taşıtlar Vergisinin Analizi". Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Sayı 32. 2014. s. 123.

<sup>33</sup> Haluk EGELİ ve Funda DİRİL. "Türkiye'de Yerel Yönetimlerde Mali Özerklik ve Vergilendirme Yetkisi". Sayıştay Dergisi. Sayı 84. 2012. s. 32-33.

<sup>34</sup> Halil NADAROĞLU. a.g.e. s. 352.

<sup>35</sup> Doğan ŞENYÜZ ve diğerleri. a.g.e. s. 347.

<sup>36</sup> Mualla ÖNCEL ve diğerleri. *Vergi Hukuku*. Turhan Kitabevi. Ankara. 2013. s. 372.

**Tablo 4:** 2020 Yılı Veraset ve İntikal Vergisi Tarifesi

| Matrah (Dilimler)                 | Veraset<br>Yoluyla<br>İntikaller (%) | Veraset Dışı İvazsız İntikaller (%)                                               |                                     |
|-----------------------------------|--------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------|
|                                   |                                      | Anne, baba eş ve çocuklardan<br>(evlatlıklar hariç) vaki intikaller <sup>37</sup> | Diğer kişilerden<br>vaki intikaller |
| İlk 350.000 TL için               | 1                                    | 5                                                                                 | 10                                  |
| Sonra gelen 850.000 TL için       | 3                                    | 7,5                                                                               | 15                                  |
| Sonra gelen 1.800.000 TL için     | 5                                    | 10                                                                                | 20                                  |
| Sonra gelen 3.300.000 TL için     | 7                                    | 12,5                                                                              | 25                                  |
| 6.300. 000 TL'yi aşan bölümü için | 10                                   | 15                                                                                | 30                                  |

**Kaynak:** 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu madde 16 ve Şenyüz, D., Yüce, M., Gerçek, A.(2013) s. 358'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Türk vergi sisteminde gelir vergisi dışında artan oranlı vergi tarifesi uygulandığı bir diğer vergi ise veraset ve intikal vergisidir. Ancak Tablo 4'ten anlaşılacağı üzere; bu vergi tarife yapısı bakımından bir başka özellik daha gösterir; vergi tarifi çift artan oranlı (iki elemanlı) tarife esasına göre düzenlenmiştir. Artan oranlı vergilerdeki vergi matrahı ile vergi oranı arasında ilişki kurulurken çift unsurlu artan oranlı tarife düzenlendiğinde oran sadece matrah miktarına göre değil, bir başka unsura göre de değişkenlik gösterebilmektedir.<sup>38</sup> Yukarıdaki Tablo 4 dikkate alındığında görülmektedir ki oranların matraha göre artmasının yanında aynı matrah diliminde bulunan yükümlülerden veraset yoluyla iktisapta bulunanlar veraset dışında ivazsız yolla iktisapta bulunan kişilerden daha düşük oranlı vergiye tabi tutulmaktadır.

Servet üzerinden alınan bu vergiler çeşitli ülkelerde farklı şekillerde uygulanabildiği gibi zaman içerisinde de değişikliğe uğramıştır. Bu değişiklikler oranlarda veya matrah miktarında meydana gelen değişiklikler olabildiği gibi bazı ülkelerde vergilerden tamamen vazgeçilmesi şeklinde de kendini gösterebilmektedir.

## 5- TÜRKİYE OECD KARŞILAŞTIRMASI ve BAZI ÜLKE ÖRNEKLERİ

Servet üzerinden alınan vergilerin hem Türkiye'de hem de diğer Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (Organisation for Economic Co-Operation and Development - OECD) ülkelerinde daha önce de bahsedildiği üzere payı oldukça düşüktür. Mülkiyet üzerinden alınan vergiler merkezi yönetim açısından veraset ve intikal vergisi ile motorlu taşıtlar vergisinden oluşmaktadır. Bu vergilerin toplam vergiler içerisindeki payı %2,5 seviyesindedir. Ayrıca yerel yönetimler açısından önemli bir gelir kaynağı olan emlak vergisi de bu kapsamda değerlendirilebilir. Emlak vergisi gelirlerini toplam vergiler içerisindeki payı %1,33'tür. Bu oran içerisinde bina vergisinin payı 0,93 ve asra ve arazi vergilerinin payı ise 0,40'tır.<sup>39</sup>

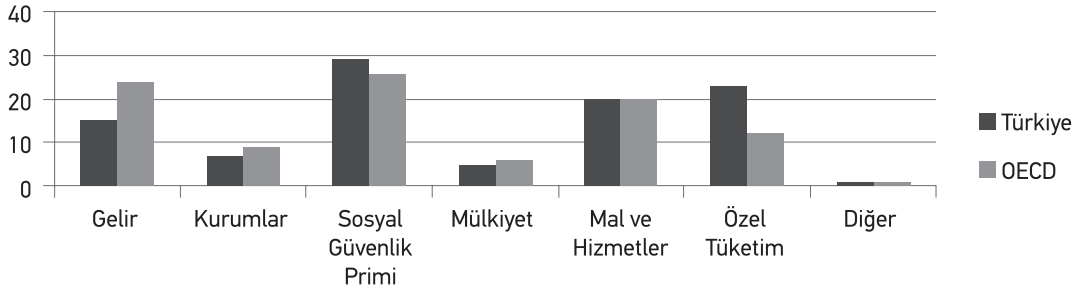
Aşağıdaki Şekil 1 ve Tablo 5 incelendiğinde mülkiyet üzerinden alınan toplam vergilerin vergi gelirleri içerisindeki payının diğer vergiler ile karşılaştırıldığında hem Türkiye'de hem de OECD ülkelerinde nispeten düşük olduğu görülmektedir.

<sup>37</sup> Kanunda bu kısım tablo içerisinde yer almayıp açıklaması şu şekilde yapılmaktadır: "Bir şahsa ana, baba, eş ve çocuklarından (evlatlıktan evlat edinenlere yapılan ivazsız intikaller hariç) ivazsız mal intikali halinde vergi, ivazsız intikallere ilişkin tarifede yer alan oranların yarısı uygulanarak hesaplanır".

<sup>38</sup> Mualla ÖNCEL ve diğerleri. *a.g.e.* s. 383.

<sup>39</sup> Vergi Raporu. *Onuncu Kalkınma Planı Vergi Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Kalkınma Bakanlığı. Ankara. 2014. s. 11-12.

**Şekil 1:** Türkiye'deki Vergi Gelirleri Yapısı ve OECD Ortalaması Karşılaştırması 2017 (%)



**Kaynak:** OECD Revenue Statistics 2019 – Turkey

Şekil 1'deki OECD Revenue Statistics Ülke Özeti (Country Summary) Raporu farklı vergi geliri kaynaklarının toplam vergi gelirleri içerisindeki payını vererek bu oranların hem Türkiye'de hem de OECD'de ortalama olarak nasıl bir vergi yapısı oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Buna göre; 2017 yılında mülkiyet üzerinden alınan vergiler Türkiye için %5 olup OECD ortalaması ise %5.8 ile en düşük oranları oluşturmaktadır. Mülkiyet üzerinden alınan vergileri takip eden en düşük diğer vergi oranı ise kurumlar vergisi olup

Türkiye için %7, OECD ortalaması ise %9'dur. Mal ve hizmetler üzerinden alınan vergilerin payı hem Türkiye hem de OECD'de aynı olup %20'dir. Gelir vergisi oranı Türkiye için %15 iken OECD ortalaması %24 olup bunun tam tersi bir seyir izleyen özel tüketim vergileri ise Türkiye'de %23, OECD ortalaması ise %12 civarındadır. Hem Türkiye hem de OECD ortalaması açısından en yüksek oranını ise sosyal güvenlik katkıları oluşturmaktadır ve oranları sırası ile %29 ve %26'dır.

**Tablo 5:** Türkiye'de Son 10 Yıl İçerisindeki Vergi Yapısı

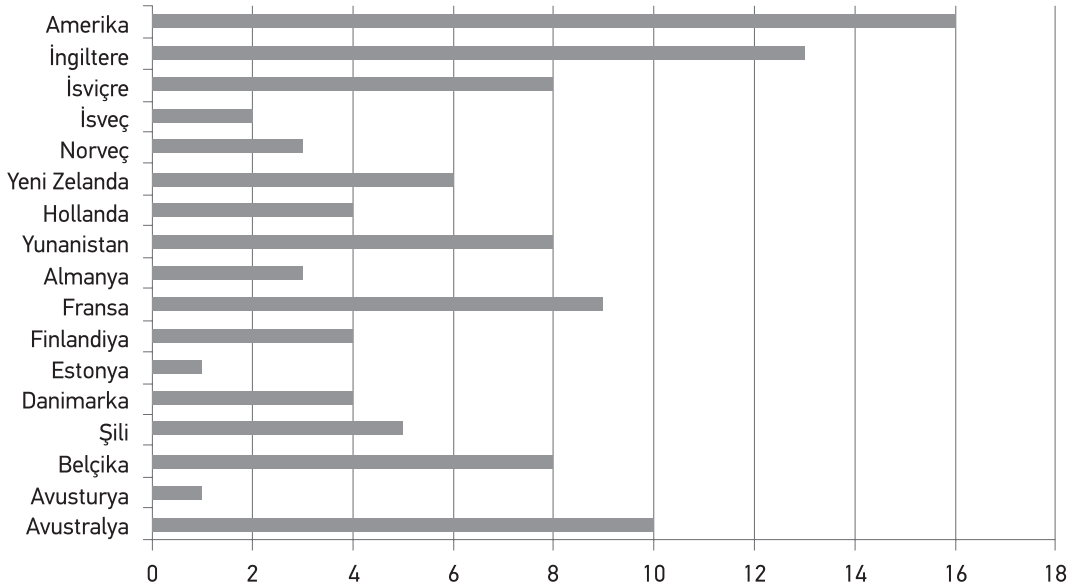
| (Vergi/Toplam Vergi) %                           | Türkiye    |            |            |          |          |
|--------------------------------------------------|------------|------------|------------|----------|----------|
|                                                  | 2007       | 2008       | 2011       | 2016     | 2017     |
| <b>Gelir ve Kazanç Üzerinden Alınan Vergiler</b> | 23,7       | 23,9       | 21,3       | 21       | 21       |
| Gelir Vergisi                                    | 17         | 16,5       | 13,7       | 15       | 15       |
| Kurumlar Vergisi                                 | 6,8        | 7,3        | 7,6        | 7        | 7        |
| <b>Sosyal Güvenlik Primi</b>                     | 21,7       | 25         | 26,7       | 29       | 29       |
| <b>Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler</b>        | <b>3,8</b> | <b>3,6</b> | <b>4,1</b> | <b>5</b> | <b>5</b> |
| <b>Tüketim Vergileri</b>                         | 45,6       | 43,5       | 44,1       | 43       | 44       |
| <b>Diğer Vergiler</b>                            | 3,1        | 2          | 1,9        | 1        | 2        |

**Kaynak:** OECD Revenue Statistics Raporları ([https://www.oecd-ilibrary.org/taxation/revenue-statistics\\_19963726](https://www.oecd-ilibrary.org/taxation/revenue-statistics_19963726)).

Türkiye'de mülkiyet üzerinden alınan vergilerin toplam vergiler içerisindeki payı diğer vergi gelirleri ile son on yıl içerisinde karşılaştırılmalı olarak incelendiğinde görülmektedir ki artış gös-

tererek %3.8'den %5'e yükselmiş, ancak yine de diğer vergi gelirleri arasında en düşük oran olarak kalmıştır.

**Şekil 2:** Mülkiyet Üzerindeki Vergilerin Toplam Vergi Gelirlerine Oranları OECD Ülke Örnekleri



**Kaynak:** OECD Revenue Statistics 2019 – Country Summaries'den yararlanılarak hazırlanmıştır.

Mülkiyet üzerinden alınan vergilerin OECD ortalaması ise Türkiye'deki artışın aksine yıllar içerisinde kademeli olarak azalmış ve 1965 yılında %7.9 olan bu oran 2017 yılında %5.8'e gerilemiştir. Şekil 2 incelendiğinde görülmektedir ki OECD ortalamasının üzerinde kalan ve görece yüksek oranda servet üzerinden vergi elde eden ülkeler Amerika, İngiltere, Avustralya ve Fransa olup Almanya, Norveç, İsveç, Avusturya gibi ülkeler ise düşük oranlarda servet vergisi geliri elde etmektedir. Bu sıralama içerisinde Türkiye'nin yeri değerlendirildiğinde, son 10 yıl içerisinde mülkiyet üzerinden alınan vergilerin oranında artış gerçekleşse bile hala OECD ortalamasının altında kalmaktadır.

Karşılaştırma yapılabilmesi açısından yüksek oranda servet vergisi elde eden ve bunun sonucunda ekonomik etkisizliklerin ortaya çıkabile-

ceği düşünülen Fransa ile OECD ortalamasının altında olup oldukça düşük servet vergisi elde eden ve gelir adaletsizliği açısından dikkat çeken Almanya'da uygulanan servet vergilerine aşağıda kısaca değinilmektedir.

### 5.1- Fransa

Fransa'da servet üzerinden alınan vergiler 1982 yılında uygulanmaya başlamış olan 'dayanışma vergisidir' (solidarity tax on wealth<sup>40</sup> - ISF). ISF'nin Fransa'da uygulanma sebepleri; sahibine gelir sağlayan malların daha fazla vergilendirilmesi isteği, eşitsizliğin azaltılması amacıyla yeniden dağılım aracının oluşturulması ve emlak üzerinden ödenen etkisiz vergilerin değiştirilmesidir. Ayrıca servet vergileri bireylerin sahip oldukları varlıkların net değeri üzerinden yıllık olarak alınmaktadır (Bkz. Pichet<sup>41</sup>; Tax Policy Directorate<sup>42</sup>).

<sup>40</sup> Fransızcası: L'impôt de solidarité sur la fortune

<sup>41</sup> Eric PICHET. "Towards a Reform of France's ISF Wealth Tax and General Regime for the Taxation of Personal Estates". ([https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=2774679](https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2774679)). Erişim tarihi: 15 Ocak 2020.

<sup>42</sup> Tax Policy Directorate. *Overview of the French Tax System*. Public Finances Directorate General. 2015. s. 65.

**Tablo 6:** ISF (Yeni İsmi ile IFI) 2020 Vergi Oranları

| Vergilendirilebilir Miktar | Vergi Oranı |
|----------------------------|-------------|
| €0 - €800,000              | %0          |
| €800,000 - €1,300,000      | %0.50       |
| €1,300,000 - €2,570,000    | %0.70       |
| €2,570,000 - €5,000,000    | %1          |
| €5,000,000 - €10,000,000   | %1.25       |
| €10,000,000+               | %1.50       |

**Kaynak:** (<https://www.french-property.com/guides/france/finance-taxation/taxation/wealth-tax/rate/>).

Yukarıdaki Tablo 6'ya göre vergilendirilebilir varlığının değeri 800.000 Euro ve üstü olan kişiler kademeli olarak vergilendirilmektedir. Verginin konusunu; arazi ve arsalar, eşyalar, mali yatırımlar, araba, eğlence gemileri vb. oluşturmaktadır. Mali yatırımlardan Fransa'da yapılmamış olanları servet vergisinden istisnadı.<sup>43</sup> ISF gelirleri uygulandığı günden günümüze kadar 63.5 milyon euro değerine ulaşmıştır ve bu miktar toplam net servetin %0.6'sına denk gelmektedir. Fransa'da ISF dışında servet üzerinden alınan başlıca diğer vergiler veraset vergisi ve emlak vergisidir.<sup>44</sup>

Fransa'da uygulanan emlak vergisi dünyada uygulanan diğer emlak vergileri arasında oldukça yüksek olması ve beraberinde deniz aşırıcılığı (offshoring) getirmesi nedeniyle oldukça dikkat çekmekte ve bu miktarın en az 200 milyar Euro olduğu belirtilmektedir.<sup>45</sup> Bu gelişmeler doğrultusunda 2018 yılında yürürlüğe giren yeni vergi uygulaması ile birlikte Fransa servet üzerinden alınan vergileri kısıtlayarak ISF vergilerinde değişikliğe gitmiş ve "Gayri Menkul Vergisi (IFI)"<sup>46</sup> olarak değiştirmiştir.<sup>47</sup> Bu değişiklik ile birlikte Tablo 6'da yer alan vergi kademeleri aynı kal-

makla birlikte vergiye konu olan varlıklarda değişiklik yapılarak yalnızca arsa ve binalar ile kısıtlanmış ve finansal yatırımlar, araba, tekne vb. diğer varlıklar ise vergi kapsamından çıkarılmıştır. Bu kanun değişikliği gerçek servet sahiplerinin vergilendirilmeyeceği ve gelecek yıllar için kamu gelir kaynaklarında azalma yaratacağı nedeniyle eleştirilmektedir. Fransa'da son iki yıldır ortaya çıkan servetin vergilendirilmesindeki bu endişeler Almanya'da daha uzun zamandır söz konusudur.

## 5.2- Almanya

Gelir ve servet dağılımındaki eşitsizliğe bağlı olarak servet vergilendirmesinin dikkat çektiği ülkelerden bir tanesi Almanya'dır. Avrupa ülkeleri içerisinde bireysel servet dağılımının en eşitsiz olduğu ülkelerden bir tanesi olup bu sebeple ülkedeki vergi politikaları tartışmalarında servetin vergilendirilmesi son zamanlarda tekrar dikkat çekici bir konu haline gelmiştir. Emlak ve servet ile ilişkili vergiler Alman vergi sisteminde oldukça düşük bir orana sahip olup vergi gelirlerini yüzde 2'den daha az arttırmaktadır. Almanya'da-

<sup>43</sup> Tax Policy Directorate. *a.g.e.* s. 66.

<sup>44</sup> European Commission. *Taxing Wealth: Past, Present, Future*. European Commission Directorate General for Economic and Financial Affairs. Luxembourg. 2015. s. 34.

<sup>45</sup> Eric PICHET. *a.g.e.* s. 1.

<sup>46</sup> Impôt sur la Fortune Immobilière (IFI) – Real Estate Property Tax

<sup>47</sup> Emmanuel SAEZ ve Gabriel ZUCMAN. *Progressive Wealth Taxation*. BPEA Conference Drafts. 2019. s. 25.

ki servet vergilerinin vergi gelirlerini bu derece düşük arttırmasının sebebi olarak 1960 sonrası yenilenmeyen gayrimenkul standard değerleri gösterilmektedir. Kişisel servetin vergilendirilmesinin daha sonra Federal Almanya Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi ile birlikte mevcut servet vergileri 1997 yılında askıya alın-

mıştır. Bunu takiben veraset ve intikal vergileri ise yeniden düzenlenerek nispeten artırılmıştır.<sup>48</sup>

Genel servet vergilerinin kaldırılmasından sonra Almanya'da servet ile alakalı olarak uygulanan tek vergi veraset ve intikal vergileridir. Bu vergiler için belirlenen oranlar ve çeşitli indirimler aşağıdaki gibidir:

**Tablo 7:** İndirimler (2020)

| Vergi Kademesi | Kişi                                           | İndirim (Euro) |
|----------------|------------------------------------------------|----------------|
| I              | Eş                                             | 500.000        |
|                | (Üvey) Çocuklar                                | 400.000        |
|                | Torunlar                                       | 200.000        |
|                | Aile ve aile büyükleri                         | 100.000        |
| II             | Kardeşler, yeğen, kayın valide, kayın peder... | 20.000         |
| III            | Amca, teyze gibi diğer akrabalar               | 20.000         |
| I              | Hemcins birlikteliği                           | 500.000        |

**Kaynak:** New German Inheritance and Gift Tax Act (2009).

**Tablo 8:** Ölüme Bağlı Transferde Vergi Oranları (2020)

| Vergilendirilebilir Miktar<br>(Euro) | Vergi Oranları   |                   |                    |
|--------------------------------------|------------------|-------------------|--------------------|
|                                      | Vergi Kademesi I | Vergi Kademesi II | Vergi Kademesi III |
| 75.000'e kadar                       | %7               | %15               | %30                |
| 300.000'e kadar                      | %11              | %20               | %30                |
| 600.000'e kadar                      | %15              | %25               | %30                |
| 6.000.000'e kadar                    | %19              | %30               | %30                |
| 13.000.000'e kadar                   | %23              | %35               | %50                |
| 26.000.000'e kadar                   | %27              | %40               | %50                |
| 26.000.000 ve üzeri                  | %30              | %43               | %50                |

**Kaynak:** New German Inheritance and Gift Tax Act (2009).

Almanya'da genel olarak servet üzerinden alınan tek vergi olan veraset ve intikal vergileri yukarıdaki Tablo 8'de gösterildiği üzere kademeli olarak alınmaktadır. Vergilendirilebilir miktar üzerinden kademeli olarak alınan vergi oranları

da ayrıca veraset ve intikal yoluyla geçen varlığın yakınlık derecesine bağlı olarak farklılık göstermektedir. Tablo 8'de yer alan vergi oranları Tablo 7'de yer alan indirimler düşüldükten sonra kalan miktara uygulanmaktadır.<sup>49</sup> Bu bağlamda Al-

<sup>48</sup> European Commission. *a.g.e.* s. 38.

<sup>49</sup> Wolfgang KESSLER ve Rolf EICKE. "The New German Inheritance and Gift Tax Act". Tax Notes International. Sayı 53(3). 2009. s. 243.

manyada uygulanan veraset ve intikal vergileri de Türkiye'de uygulandığı şekliyle gibi çift unsurlu artan tarife benzerlik göstermektedir.

### SONUÇ

Gelir ve servet dağılımındaki eşitsizliğin çözüm yollarından biri olarak görülen servet vergilerinin yeteri kadar rağbet görmediği açıktır. Bunun sebepleri arasında servetten veya servet transferinden vergi alınması sonucunda ortaya çıkabilecek ekonomik etkinsizlikler örnek gösterilmektedir. Literatürde servet ve servet transferinden alınan vergilerin ne uygulaması ne de uygulanırsa hangi oranların ne şekilde olması gerektiği ile ilgili ortak bir dil birliği söz konusu değildir. Bu nedenle servet vergileri hala birçok ülkede tartışmalı konulardan biridir.

Son 50 yıl içerisinde servet gelirleri ciddi şekilde artış gösterirken OECD ülkelerinde genel servet vergileri bir süredir askıya alınmakta veya terk edilmektedir. İncelenen ülkeler arasında Fransa bu duruma 2018 yılına kadar tezat bir örnek oluştururken söz konusu yıldan itibaren yapılan yasa değişikliği ile servetin vergilendirilmesinde geri adım atan ülkelere bir örnek olmuştur. Almanya ise servet vergilerinden vazgeçen ülkeler arasında yer almakta ve bu nedenle servet ve gelir eşitsizliğini gözetmemesi açısından eleştirilmektedir. Ülkemizde ise servet vergileri üç farklı şekilde alınmaktadır. Bu vergilerden elde edilen gelirlerin toplam vergi gelirleri içerisindeki payı artış göstermekte ancak yine de OECD ortalamasının altında kalmaktadır. Bu bağlamda özellikle gelir ve servet dağılımındaki adaletsizlik göz önünde bulundurulduğunda vergi kalemleri içerisinde servet ve servet transferinden alınan vergilerin hem bütçeye gelir sağlaması hem de vergi adaletini ve yükünü gözetmesi bakımından yeniden değerlendirilmesi Türkiye açısından önem arz etmektedir.

### KAYNAKÇA

- BRADBURY, D. (2015). *Discussion of Presentations by Michael Keen, Gabriel Zuc-*

*man and Thomas Piketty - Wealth Policy Challenges and Recent Debate*. C. Astarita (Ed). *Taxing Wealth: Past, Present, Future* (s. 26-31). European Commission.

- CREMER, H., PESTIEAU, P. (September 2009). *Wealth and Wealth Transfer Taxation: A Survey*. Tax Systems: Whence and Whither?, Malaga.
- EGELİ, H., DİRİL F. (2012). *Türkiye'de Yerel Yönetimlerde Mali Özerklik ve Vergilendirme Yetkisi*. Sayıştay Dergisi, 84, 25-44.
- Emlak Vergisi Kanunu. (1970). *T.C. Resmi Gazete*. 13576, 11 Ağustos 1970.
- ERSOY, A. (2008). *İktisadi Teoriler ve Düşünceler Tarihi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- European Commission. (2015). *Taxing Wealth: Past, Present, Future*. Luxembourg: European Commission Directorate General for Economic and Financial Affairs.
- HEPER, F. (1982). *Türkiye'de Servetlerin Vergilendirilmesi*. Eskişehir: Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları.
- JONES, C. (2015). *Pareto and Piketty: The Macroeconomics of Top Income and Wealth Inequality*. Journal of Economic Perspectives. 29(1), 29-46.
- KESSLER, W., EICKE, R. (2009). *The New German Inheritance and Gift Tax Act*. Tax Notes International. 53(3). 233-235.
- KÜKRER, S. A. (1987). *Türk Vergi Sisteminde Servet İntikallerinin Vergilendirilmesi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- NADAROĞLU, H. (1989). *Kamu Maliye Teorisi*. İstanbul: Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş.
- OKÇUOĞLU, G., ÖNDER, İ. (1987). *Aşarın Kaldırılması*. İktisat Fakültesi Mecmuası. 45(1-4). 261-276.
- OECD. (2019). *Revenue Statistics 2019 – Turkey*. Erişim: 3 Mart 2020. (<http://www.oecd.org/tax/revenue-statistics-turkey.pdf>)
- ORGAN, İ., ÇİFTÇİ, T.E. (2015). *Türkiye'de Emlak Vergisi Uygulamasından Kaynaklanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. Niğde



- Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 8(4), 127-147.
- ÖNCEL, M., KUMRULU, A., ÇAĞAN, N. (2013). *Vergi Hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi.
  - PICHET, E. (2016). *Towards a Reform of France's ISF Wealth Tax and General Regime for the Taxation of Personal Estates*. Erişim: 15 Ocak 2020. ([https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=2774679](https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2774679))
  - PIKETTY, T. (2014). *Yirmi Birinci Yüzyılda Kapital* (H. Koçak, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
  - PIKETTY, T., SAEZ, E., ZUCMAN, G. (2013). *Rethinking Capital and Wealth*. Erişim: 10 Şubat 2020. (<http://piketty.pse.ens.fr/files/PikettySaezZucman2013RKT.pdf>)
  - RUDNICK, R. S., GORDON, R. K. (1996). Taxation of Wealth. *Tax Law Desing and Drafting*, VI. International Monetary Fund.
  - SAEZ, E., ZUCMAN, G. (2019). *Progressive Wealth Taxation*. BPEA Conference Drafts, September 5-6, 2019.
  - SCHUYLER, M. (2014). *The Impact of Piketty's Wealth Tax on the Poor, the Rich, and the Middle Class* (Report No: 225). Washington: Tax Foundation.
  - SEPA. (2000). *EU-Fuel and Vehicle Tax Policy*. Report No: 5084. Swedish Environmental Protection Agency.
  - SMITH, A. (2006). *Milletlerin Zenginliği*. (A. Derin ve G. Kazgan, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
  - SUGÖZÜ, İ. H., YILDIRIM, H., AYDIN, H. İ. (2014). *Vergi Adaleti Açısından Motorlu Taşıtlar Vergisinin Analizi*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 32. 115-128.
  - ŞEN, H., SAĞBAŞ, İ. (2016). *Vergi Teorisi ve Politikası*. Ankara: Kalkan Matbaacılık.
  - ŞENYÜZ, D., YÜCE, M., GERÇEK, A. (2013). *Türk Vergi Sistemi*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
  - TAIT, A. A. (1967). *The Taxation of Personal Wealth*. Chicago: University of Illinois Press.
  - Tax Policy Directorate. (2015). *Overview of the French Tax System*. Public Finances Directorate General.
  - TUNCER, S. (1966). *Teoride ve Pratikte Servet Vergileri*. İstanbul: Sulhi Garan Matbaası Varisleri Koll. Şti.
  - ULUSOY, A., AKDEMİR, T. (2013). Yerel Yönetimlerin Finansman Sorunlarının Çözümünde Motorlu Taşıtlar Vergisi Önerisi. *Sosyo Ekonomi*. 2013-1. 86-116.
  - Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu. (1959). *T.C. Resmi Gazete*. 10231, 15 Mayıs 1959.
  - Vergi Raporu. (2014). *Onuncu Kalkınma Planı Vergi Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara: Kalkınma Bakanlığı.